

طی گزارش کوتاهی در شماره 77 ماهنامه ، جایگاه کارشناسان رسمی دادگستری در یاری رساندن به قاضی در امر رسیدگی ، قضاوت و صدور رای به پرونده هایی که در برخی از امور تخصصی به دادگاه ارجاع می شود، به طور مختصر شرح داده شد. در واقع بیان شد که از آنجا که یک قاضی نمی تواند در تمامی رشته ها و مشاغل در حد یک متخصص اطلاع داشته باشد ، ناگزیر به کمک گرفتن از افراد متخصص در این زمینه ها است، که از این نظر کارشناسان رسمی دادگستری از جایگاه ویژه ای برخوردار هستند.

در این شماره گزارش کوتاهی در رابطه با یکی از موارد مورد اختلاف که گاهی بین یک تولید کننده تجهیزات پزشکی (یا نماینده قانونی او) و خریداران آن تجهیزات رخ می دهد مطرح می شود. همان طور که شرح آن خواهد رفت اختلاف مورد نظر معمولاً از عدم اعلام دقیق و شفاف، دانسته فرض شدن مفاهیم تخصصی توسط طرفین و یا تفسیرهای متفاوت از برخی از بندهای قرارداد سرویس و خدمات پس از فروش و گارانتی دستگاه ناشی می شود. از دیدگاه مهندسی پزشکی و طبق تعاریف جا افتاده و معمول آن در جامعه تولید کنندگان و مصرف کنندگان تجهیزات پزشکی ، خدمات پس از فروش شامل یک سری از اقدامات و تعهداتی است، که از طرف تولید کننده و یا نماینده قانونی او پس از فروش تجهیزات پزشکی به خریدار و به منظور تضمین عملکرد مناسب و مطلوب و با رعایت اصول ایمنی تجهیزات در مدت مورد تعهد انجام می پذیرد، که این اقدامات به طور معمول شامل حمل تجهیزات به محل مورد نظر خریدار، نصب، راه اندازی، آموزش، تامین مواد مصرفی و قطعات، انجام بازدیدهای دوره ای ، انجام تعمیرات جزئی و یا کلی در صورت نیاز، انجام کالیبراسیون اولیه و دوره ای ، ارائه گارانتی مناسب و ... هستند. در بسیاری از موارد خریدار قبل از اقدام به خرید دستگاه و یا تجهیزات از نحوه ارائه سرویس و خدمات پس از فروش شرکت تولید کننده و یا نمایندگی قانونی او در رابطه با دستگاه مورد نظر استعلام کرده و در واقع این خود یکی از عوامل مهم در انتخاب یک کالا از بین انتخابهای مختلف ممکن از طرف خریدار (علاوه بر در نظر گرفتن مشخصات فنی مورد نظر) و از طرف مقابل نیز یکی از عوامل مهم در ایجاد رقابت سالم در بازار فروش بین تولید کنندگان مختلف است.

عدم تفسیر صحیح و یا عدم رعایت هر یک از موارد تعهد شده در قراردادهای سرویس و نگهداری و خدمات پس از فروش می تواند موجب بروز اختلاف بین طرفین گردد که در صورت حل نشدن ، دعوی به مراجع قضائی ارجاع می شود.

اما در این مختصر به موردی اشاره خواهیم کرد، که علی رغم یکسانی موضوع و نام آن ، مفهوم و تفسیر متفاوتی با موارد مشابه (دیگر تجهیزات پزشکی و یا به طور عموم تجهیزات غیر پزشکی) داشته و بیش از دیگر موارد موجود در قراردادهای خدمات پس از فروش موجب بروز اختلاف بین طرفین و ارجاع امر به مراجع قضایی می شود. به عبارت واضح تر مسئله مورد بحث میزان و نحوه ارائه گارانتی تعهد شده توسط تولید کننده (یا نمایندگی قانونی وی) در مورد تیوب های اشعه ایکس به کار گرفته شده در دستگاههای مختلفی از جمله دستگاههای رادیوگرافی تشخیصی عمومی، سی تی اسکن ، Cine Camera ، Spot Camera ، Spot films ، و دیگر موارد مشابه هستند.

معمولاً شرکتهای تولید کننده تضمین می کنند، که تیوبهای اشعه ایکس تولیدی آنها عاری از هرگونه ایراد در ساختار و مواد مصرف شده برای تولید آنها و همچنین عاری از هرگونه مشکل در عملکرد شان بوده و به همین دلیل در صورت بروز هر گونه مشکلی در طول دوره زمانی در نظر گرفته شده برای عمر مفید این تیوب ها و تحت شرایط و محدودیتهای قید شده در قرارداد گارانتی اقدام به جایگزینی آنها خواهند کرد. به طور معمول گارانتی اغلب تجهیزات پزشکی و غیر پزشکی به معنای تعمیر بدون دریافت هزینه و یا حتی جایگزین کردن آن کالا در صورت بروز ایراد و خرابی در مدت زمان گارانتی تعهد شده است. اما در مورد تیوبهای اشعه ایکس، گارانتی شرکت سازنده و بالطبع شرکت نمایندگی معمولاً به صورتی که اصطلاحاً به آن Pro rata اطلاق می شود بوده و طبیعتاً تفاوت عمده ای در نتیجه گارانتی برای طرفین ایجاد می کند.

معنی لغوی کلمه Pro rata که بیشتر در متون اقتصادی و همچنین در متون قانونی بکار برده می شود عبارت است از: "به نسبت" و اشاره به آن دارد، که موضوع مورد بحث (در مورد گزارش حاضر گارانتی تیوب اشعه ایکس) به صورت نسبی و با یک فاکتور معین و تعریف شده قبلی محاسبه می شود و در واقع هزینه تعمیر و یا جایگزینی آن نه تنها به عهده تولید کننده بلکه قسمتی نیز به عهده خریدار است. به عنوان مثال متن قرارداد گارانتی شرکت DUNLEE از تولید کنندگان عمده تیوبهای اشعه ایکس برای تیوب های تولیدی خود به شرح زیر است:

شرکت DUNLEE تیوب‌های اشعه ایکس تولیدی خود برای دستگاه‌های تشخیصی را (الف) به مدت 12 ماه و یا (ب) به تعداد معینی اکسپوز که برای انواع تیوب‌های مختلف خریداری شده از این شرکت متفاوت است ، هر کدام که زودتر اتفاق بیفتد ، گارانتی می‌کند. تعداد اکسپوز گارانتی شده برای تیوب های اشعه ایکس دستگاه‌های رادیوگرافی معمولی 20000 اکسپوز و برای دستگاه‌های رادیوگرافی با کاربرد سنگین (heavy duty) 10000 اکسپوز است. میزان امتیاز محاسبه شده به نفع خریدار برای هر یک از موارد فوق به شرح زیر است:

(الف)

امتیاز = 1) - تعداد ماه‌های گذشته از زمان شروع گارانتی / 12

(ب)

امتیاز = 1) - تعداد اکسپوز های انجام شده / تعداد اکسپوز های گارانتی شده

اگر یک تیوب اشعه ایکس برای هر دو منظور خریداری شده باشد، میزان گارانتی بر حسب دستگاه‌های با کاربرد سنگین محاسبه خواهد شد. تمام درخواست‌های گارانتی بایستی حداکثر به فاصله 14 ماه از زمان تحویل دستگاه گزارش شوند.

بعنوان مثال اگر یک تیوب اشعه ایکس دستگاه رادیوگرافی معمولی پس از 15000 اکسپوز دچار خرابی شود امتیاز خریدار ($0/25 = 15000/20000 - 1$) بوده و این بدان معنی است که خریدار فقط از $0/25$ قیمت تیوب جایگزین معاف بوده و باید $0/75$ مبلغ آن را بپردازد.

مسلم است که عدم اطلاع از Pro rata بودن گارانتی تیوب اشعه ایکس نهایتاً موجب اختلاف خریدار و فروشنده خواهد شد، به خصوص که به دلیل رایج بودن این نوع گارانتی درباره تیوب‌های اشعه ایکس گاهی در قراردادهای خدمات پس از فروش فقط به زمان و یا تعداد اکسپوز گارانتی شده اشاره می‌شود و توضیح اضافه‌ای در مورد Pro rata بودن گارانتی داده نمی‌شود. این یکی از مواردی است که در صورت ارجاع دعوی به مراجع قضایی و در صورت عدم آشنایی قاضی پرونده با نحوه اعمال گارانتی با درخواست قاضی بررسی بیشتر پرونده به کارشناس رسمی دادگستری در زمینه مهندسی پزشکی محول می‌شود. در گزارش‌های آتی به موارد دیگری از فعالیت‌های کارشناسان رسمی دادگستری در زمینه مهندسی پزشکی خواهیم پرداخت.